

(27 вересня 2019 року). Київ: Національна академія прокуратури України, 2019. 184 с.

4. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М.І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2019. 288 с.

Лобан Дмитро Вікторович,
аспірант кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ НА ПАСАЖИРСЬКОМУ ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ УКРАЇНИ

Анотація. Висвітлено основні заходи, спрямовані на запобігання кримінальним правопорушенням, їх детермінації, що вчиняються проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, а також підвищення ефективності діяльності органів, що здійснюють протидію злочинності.

Ключові слова: профілактика кримінальних правопорушень, статева свобода, статева недоторканість, запобігання злочинності.

Summary: The main measures aimed at preventing criminal offenses, their determination, which are committed against the sexual freedom and sexual integrity of a person, as well as increasing the efficiency of the activities of the bodies that fight against crime, are highlighted.

Keywords: prevention of criminal offenses, sexual freedom, sexual integrity, crime prevention.

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Ст. 29 Основного Закону країни проголошує, що кожна людина має право на свободу та особисту недоторканість. У комплексі невід'ємних прав і свобод людини і громадянина важливе місце займає статева свобода, а всебічне забезпечення статевої недоторканості вважається виміром цивілізаційної зрілості суспільства, його здатності створити умови для гармонійного розвитку підростаючого покоління [1].

Закріплена у кримінальному законодавстві тієї чи іншої країни система статевих злочинів, маючи історично мінливий характер, визначається багатьма факторами, зокрема, усталеним у конкретному суспільстві укладом статевих відносин, існуючими традиціями і проголошеними пріоритетами правового захисту, зумовленими зокрема цивілізаційними та релігійними чинниками. Світові тенденції

розвитку кримінального законодавства про відповідальність за статеві кримінальні правопорушення полягають як у послідовній його лібералізації (проявляється, зокрема, у декриміналізації перелюбства, зваблювання, добровільного мужолозтва) та усуненні гендерної нерівності, так і в посиленні кримінально-правової охорони дітей від різних форм сексуального насильства і сексуальної експлуатації.

Статева свобода і статева недоторканість особи виступають родовим об'єктом злочинів, норми про відповідальність за які об'єднані в розділ IV Особливої частини КК. Це: зґвалтування (ст. 152 КК); сексуальне насильство (ст. 153 КК); примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК); статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155 КК); розбещення неповнолітніх (ст. 156 КК) [2].

У той же час, за рівнем суспільної значущості залізничний транспорт займає одне з провідних місць у сфері соціальних функцій, забезпечуючи матеріальну складову комунікативної системи суспільства. Даним видом транспорту користується практично все населення і всі господарюючі суб'єкти. Як інфраструктурна галузь народного господарства, залізничний транспорт об'єднує окремі регіони країни в єдиний політичний і економічний простір. Серед усіх видів транспортних засобів пасажирський залізничний транспорт займає провідне місце не тільки за обсягом перевезень, але й за надійністю та універсальністю обслуговування економіки держави і населення [3, с. 38].

Водночас, глибока системна криза, що охопила на початку 90-х років ХХ ст. всі сфери життєдіяльності українського суспільства, зумовила істотну деформацію тих суспільних відносин, що охороняються правом, зокрема у транспортному комплексі країни. Занепад моральних основ, недостатньо розвинена правосвідомість, криміналізація суспільних відносин і правовий нігілізм, що набули тотального характеру, певною мірою сприяли зростанню злочинності на залізничному транспорті. Здійснені у цей період структурно-економічні й інституційні перетворення не тільки не принесли позитивні результати, але й багато у чому привели до руйнівних наслідків. Негативним віддзеркаленням вказаних явищ стало зниження до критичної відмітки розвитку галузі, як наслідок недбалого державного управління залізничним транспортом, ліквідація міліції (поліції) на транспорті та, як наслідок, зростання специфічного виду кримінальної протиправності, яка видозмінилася й набула яскраво вираженої сексуальної спрямованості [4, с. 175].

Така ситуація робить неможливим позитивне функціонування залізничного транспорту України як єдиної цілісної системи, поглиблює негативні процеси в самому українському суспільстві і позбавляє Україну можливості швидкої та щільної інтеграції до світової спільноти. Вирішення цієї проблеми можливе при побудові і забезпеченні функціонування системи запобігання кримінальних

правопорушень на пасажирському залізничному транспорті з метою їх мінімізації та нейтралізації.

Основними кримінологічними заходами, спрямованими на підвищення ефективності діяльності суб'єктів із запобігання сексуальним кримінальним правопорушенням на залізничному транспорті є: 1) запровадження дієвої організаційної взаємодії слідчих та оперативних працівників підрозділів Національної поліції України; 2) обов'язкове забезпечення супроводження усіх пасажирських та приміських поїздів нарядами поліції; 3) нормативне врегулювання підстав перебування працівників Національної поліції на об'єктах залізничного транспорту; 4) залучення працівників залізничного транспорту до участі у запобіганні кримінальним протиправним проявам на відповідних об'єктах залізничного транспорту; проведення спільних для органів Національної поліції України разом з працівниками залізниці занять та семінарів, направлених на відпрацювання навиків щодо запобігання злочинності на пасажирському залізничному транспорті; врегулювання порядку негайного доступу працівників Національної поліції України до інформації про пасажирів, яка акумулюється при придбанні квитка за документом, що посвідчує особу; впровадження в усіх органах Національної поліції України інформаційного програмного забезпечення для збору, обробки та доступу до інформації про осіб, що схильні до вчинення сексуальних посягань; залежно від стану правопорядку запровадити посилений варіант патрулювання територій залізничного транспорту в темний час доби, а також зон, що мало освітлюються або перебувають поза межами відеоспостереження.

Однією із технологій, яка дозволяє із високим коефіцієнтом ймовірності виявити осіб, схильних до вчинення протиправних дій, є «профайлінг» – сукупність психологічних методів і методик оцінки та прогнозування поведінки людини на основі аналізу найбільш інформативних власних ознак, характеристик зовнішності, невербального і вербального стилів поведінки [5, с. 195].

Таким чином, наведений у розділі IV Особливої частини КК перелік кримінально-правових заборон загалом є підстави визнати оптимальним, що, на жаль, не можна сказати про їхній зміст. Удосконалення запобігання кримінальним протиправним посяганням на статеву свободу і статеву недоторканість особи є злостю проблемою, що потребує вироблення науково обґрунтованих рекомендацій, адресованих як законодавцю з метою усунення вад нормативної регламентації відповідальності за вказані кримінальні правопорушення, так і правозастосувачу з метою правильного й однакового застосування кримінального закону. Також важливість розгляду питань запобігання таким кримінальним правопорушенням та його якісного нормативно-правового регулювання обумовлюється необхідністю більш повного врахування аспектів, які пов'язані, по-перше, із специфікою пасажирського залізничного транспорту та відносин, що виникають у процесі транспортування; по-друге,

характерними рисами сексуального насильства, що вчиняються на пасажирському залізничному транспорті; по-третє, самим змістом запобігання кримінальним правопорушенням і його місцем в системі правоохоронної діяльності компетентних органів.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/-254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Кримінальний кодекс України: Закон від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Профілактика злочинів на транспорті: навч. посіб. / за наук. ред. О. Ф. Долженкова. Одеса: ОДУВС, 2010. 350 с.

4. Ярмакі Х. П. Профілактика правопорушень органами внутрішніх справ на залізничному транспорті. Південноукраїнський правничий часопис. 2011. № 4. С. 175–177.

5. Бугаєць А. В. Залізничний транспорт як об'єкт запобіжного впливу. Проблеми законності. 2011. Вип. 116. С. 192–198.

Маруненко Інна Юрійвна,

студентка 1-КМ курсу Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідувач кафедри кримінології

та кримінально-виконавчого права

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, професор

Левченко Ю. О.

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕКА КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ ОСОБАМИ ЖІНОЧОЇ СТАТІ

Анотація. У доповіді розглядається суспільна небезпека корисливо-насильницьких злочинів, що вчиняються неповнолітніми особами жіночої статі. Соціально-негативний вплив проявляється в тому, що у особи закріплюються і посилюються антисоціальні погляди, звички, які містяться в основі правопорушень.

Ключові слова: суспільна небезпека, корисливо-насильницька злочинність, неповнолітня особа жіночої статі, профілактика.

Summary: The report examines the social danger of selfish and violent crimes committed by female minors. Socially negative influence manifests itself in the fact that antisocial views and habits that are at the root of offenses are established and strengthened in a person

Keywords: public danger, selfish and violent crime, female minor, prevention.